

на підвищення громадянської активності, чітким дотриманням етичних стандартів у політичному середовищі та серед державних службовців. Доцільним також буде реформування судової гілки влади в напрямку забезпечення принципу незалежності суддів, прийняття низки законів у межах податкової реформи, підготовки кодексів етичної поведінки посадових осіб та лобістів тощо.

Література:

1. Концепція подолання корупції в Україні “На шляху до доброчесності”. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/4908.html>
2. Про вплив громадськості на прийняття нормативно-правових актів : проект Закону України. – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/0/22569>
3. Corruption perceptions index 2009. – Режим доступу : http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2009/cpi_2009_table

С. А. ФЕДЧИШИН,

*аспірант кафедри адміністративного права
НЮАУ ім. Ярослава Мудрого,
м. Харків*

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЗАКОРДОННИМИ СПРАВАМИ УКРАЇНИ (ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ)

В умовах широкого розвитку світових глобалізаційних та, зокрема, євроінтеграційних процесів, розбудова та існування України як суверенної, демократичної та правової держави не уявляється можливим без здійснення нею зовнішніх зносин з іноземними державами, міжнародними організаціями та іншими суб'єктами міжнародного права. При цьому управлінський вплив на реалізацію зовнішньої політики України здійснюється через механізм управління закордонними справами.

Зазначимо, що в теорії управління та науці адміністративного права не існує узгодженої позиції щодо визначення поняття “механізм державного управління”, що, у свою чергу, ускладнює дослідження та практичне вдосконалення відповідних механізмів в окремих сферах державного управління, у тому числі у сфері управління закордонними справами.

Так, Г. Атаманчук розглядає механізм державного управління як складну систему державних органів, організованих відповідно до визначених принципів для здійснення завдань державного управління [1, с. 153]. Л. Юзькова до нього включає об'єкти управління, суб'єкти управління і взаємовплив між ними [10, с. 57–59] тощо. Узагалі можна виділити близько двадцяти трьох підходів до визначення механізму державного управління.

Така кількість наукових підходів потребує їхнього узагальнення та групування відповідно до певних критеріїв. На нашу думку, можна виділити два головних підходи, що покладені в основу більшості досліджень механізму управління, а саме “структурно-статичний” та “функціонально-динамічний”. Прихильники

першого (наприклад, Г. Атаманчук) характеризують механізм управління як сукупність певних складових, що утворюють організаційну основу певних явищ і процесів та відносять до нього первинну ланку системи органів управління, відповідні підсистеми та структури органів управління. Відповідно до такого підходу, як справедливо відзначає Н. Єсіпчук, механізм управління тяжіє до поняття системи органів управління (апарату управління) [4, с. 153], що, на наше переконання, лише ускладнює науковий понятійний апарат та не відбиває самої специфіки механізму державного управління як особливого управлінського феномена.

“Функціонально-динамічний” підхід є більш поширеним та характеризується широким тлумаченням складу механізму управління. Прихильники цього підходу, окрім системи органів управління, її підсистем та структур органів управління, до нього зараховують і “динамічні” елементи, наприклад, взаємодію між об'єктом та суб'єктом управління, управлінський процес, методи та форми управління тощо.

Проте і цей підхід не позбавлений недоліків, оскільки вчені, які ним послуговуються, часто мають розбіжність у визначенні змісту та кількості складових механізму державного управління. Так, Ю. Тихомиров зазначає, що основними його елементами є: 1) система управління; 2) соціальні та правові норми; 3) спосіб визначення цілей управління; 4) управлінський процес [7, с. 46]. На думку Н. Бугеля, під механізмом управління слід розуміти системне утворення норм, принципів, інститутів (державно-правових та суспільно-політичних), форм, методів, засобів (організаційно-правових, економічних, соціально-психологічних) та відносин, за допомогою яких суб'єктом забезпечується найраціональніший управлінський вплив на об'єкти з метою досягнення поставлених цілей [2, с. 156].

Та все ж, на нашу думку, більш прийнятним та обґрунтованим для розкриття сутності та особливостей механізму управління є “функціонально-динамічний” підхід. Насамперед, керуємося тим, що термін “механізм” у тлумачному словникові сучасної української мови визначається як “пристрій, що передає або перетворює рух” [3, с. 665], отже, розуміється як певна функціональна річ, яка, перш за все, пов'язується з динамікою. Отже, визначаючи механізм державного управління, у тому числі й механізм управління закордонними справами, слід виходити з розуміння його як цілісного системного функціонального утворення, що об'єднує як “статичні”, такі “динамічні” його складові.

Поряд з цим звернімо увагу, що на сторінках юридичних та політологічних джерел зустрічаються суміжні до механізму управління закордонними справами поняття, а саме “дипломатичний механізм”, “зовнішньополітичний механізм”, “конституційно-правовий механізм зовнішніх відносин” та деякі інші. Дослідження ж механізму державного управління закордонними справами передбачає аналіз суміжних понять, що використовується в спеціальній літературі

з метою їхнього уточнення, розмежування та визначення співвідношення.

Так, В. Матвеев визначає дипломатичний (зовнішньополітичний) механізм як систему органів зовнішніх зносин, тобто головне зовнішньополітичне відомство держави та його органи за кордоном [6, с. 6]. При цьому деякі вчені ототожнюють поняття “зовнішньополітичний механізм” з конституційно-правовим механізмом зовнішніх відносин, що, на наше переконання, є не зовсім правильним. Зокрема, А. Кожем'яков, використовуючи зазначені поняття як тотожні, під ними розуміє систему державних органів, що здійснюють зовнішню політику [5, с. 119–139]. І. Черченко, також здійснюючи відповідне ототожнення, під конституційно-правовим механізмом зовнішніх зносин розуміє “систему конституційно-правових відносин, законодавчо регламентованих і різними органами державної влади з приводу виконання зовнішніх функцій держави” [9, с. 163–164].

Доцільно в цьому відношенні відзначити дисертаційне дослідження Є. Павлова “Конституційно-правовий механізм здійснення зовнішньої політики Російської Федерації”, в якому розмежовуються поняття “зовнішньополітичний механізм” та “конституційно-правовий механізм здійснення зовнішньої політики”. Автор зазначає, що зовнішньополітичний механізм є функціональним проявом конституційно-правового механізму здійснення зовнішньої політики, отже, є його частиною [8, с. 40–41].

Зауважимо, що загалом схвалюємо спробу вченого розмежувати зазначені поняття, проте з його висновками погодитися не можемо. На нашу думку, основну різницю між конституційно-правовим та зовнішньополітичним механізмами слід вбачати в тому, що до останнього, на відміну від першого, включаються норми не лише конституційного, а й інших галузей права (зокрема, адміністративного і міжнародного). При цьому підкреслимо, що діяльність спеціалізованих органів управління закордонними справами найчастіше залишається поза межами конституційної регламентації та регулюється, як правило, поточним законодавством, вагоме місце в якому посідають норми адміністративного права. Отже, вважаємо, що серед понять “зовнішньополітичний механізм” та “конституційно-правовий механізм здійснення зовнішньої політики” перше є ширшим, порівняно з другим.

Якщо ж розкривати співвідношення розглянутих вище понять з “механізмом управління закордонними справами”, то вважаємо, що останнє за значенням тяжіє до поняття “зовнішньополітичний механізм”. З нашої точки зору, ці поняття різняться тим, що механізм управління закордонними справами є категорією теорії управління та адміністративного права, а зовнішньополітичний механізм – політології та міжнародного права.

Проаналізувавши можливі наукові підходи, підсумуємо, що під механізмом державного управління закордонними справами слід розуміти сукупність таких його основних та взаємопов'язаних елементів, як суб'єкти управління – система органів

управління закордонними справами та відносини між ними; норми права, які регулюють відповідну управлінську діяльність, а також принципи, функції, форми та методи управління закордонними справами.

Література:

1. Атаманчук В. Г. Государственное управление: проблемы методологии правового исследования / В. Г. Атаманчук. – М. : Юрид. лит., 1975. – 239 с.
2. Бугель Н. В. Организационно-правовой механизм управления органами внутренних дел (системно-правовой и методологический анализ): дис. ... д.ю.н. : 12.0014/Н. В. Бугель. – СПб., 2001. – 326 с.
3. Великий глумачний словник сучасної української мови / за ред. В. Т. Бусела. – К. ; Ірпінь : Перун, 2005.
4. Єсипчук Н. М. Система органів державного управління як складовий елемент механізму державного управління / Н. М. Єсипчук // Актуальні проблеми державного управління. – Х., 2004. – № 1 (19). – С. 151–156.
5. Конституционно-правовой механизм осуществления внешней политики / под ред. И. П. Ильинского, Ю. Н. Лейбо, Л. М. Этнина. – М., 1968. – 243 с.
6. Матвеев В. М. Дипломатическая служба США / В. М. Матвеев. – М. : Междунар. отношения, 1987. – 191 с.
7. Тихомиров Ю. А. Механизм управления в развитии социалистическом обществе / Ю. А. Тихомиров. – М. : Наука, 1978. – 336 с.
8. Павлов Е. Я. Конституционно-правовой механизм осуществления внешней политики Российской Федерации.: дис. ... д.ю.н. : 12.00.02 / Е. Я. Павлов. – М., 2003 – 325 с.
9. Черченко І. Л. Поняття конституційно-правового механізму зовнішніх відносин держави / І. Л. Черченко // Право України. – 2004. – № 5. – С. 163–167.
10. Юзьков Л. П. Государственное управление в политической системе развитого социализма / Л. П. Юзьков. – К., 1983. – 155 с.

О. І. ШВИДИЧ, аспірант кафедри європейської та євроатлантичної інтеграції і національної безпеки ХарРІ НАДУ, м. Харків

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ПРОМИСЛОВОЮ БЕЗПЕКОЮ

Державне управління промисловою безпекою (ПБ) стає все актуальнішим і потребує сучасних інформаційних технологій для вирішення проблем у цій сфері. Практично всім виробництвам властиві значні ризики виникнення промислових аварій. Тому актуальними залишаються дослідження, що стосуються забезпечення нормативного рівня промислової безпеки виробництв, від яких залежить безпечна життєдіяльність населення.

Модель системи управління промисловою безпекою на підприємстві визначає:

– організацію роботи щодо забезпечення безаварійної та безпечної діяльності підприємства;